

ПЛАН РАДА

ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА У СМЕДЕРЕВУ

ЗА 2026. годину

Смедерево, децембар 2025.године

Историјски архив у Смедереву је најмлађи архив у Републици Србији. Своју делатност, заштиту архивске грађе на подручју града Смедерева, обавља од 6. августа 1992. године када је основан Одлуком Скупштине Општине Смедерево. До оснивања Историјског архива у Смедереву, рад на прикупљању, сређивању, обради и заштити архивске грађе, настале у смедеревском крају, обављао је Историјски архив Пожаревац. Процес преузимања архивске грађе од пожаревачког архива трајао је 2 године. Званични рад смедеревског архива почео је 2. јула 1994. године. По доношењу Одлуке о оснивању, Историјском архиву у Смедереву дата је на коришћење зграда у заштићеној зони Смедеревске тврђаве у улици Краља Петра, површине 580м² грађена по пројекту архитекте Михајла Вулчевића. Данас, након три деценије од оснивања, Историјски архив у Смедереву располаже са 185 фондова, односно 1.800 м архивске грађе која обухвата период XIX и XX века, 4 збирке, међу којима су најзначајније Збирка разгледница са приказима Смедерева са почетка XX века и Збирка фотографија са ретким портретима припадника династије Обренивића и Карађорђевића. Осим књига протокола (рођених, венчаних и умрлих), по значају се посебно издвајају фондови: Начелство округа смедеревског (1839-1922), Начелство округа подунавског – Смедерево (1890-1900), Суд округа смедеревског–Смедерево (1838-1915), Смедеревска задруга АД–Смедерево (1887-1949), Изванредни Комесаријат за обнову Смедерева (1941-1944) и лични фонд Милана Јовановића Стоимировића. Архивска грађа се чува у три депоа и то: у депоу величине 300м² који се налази у склопу седишта Историјског архива и у два депоа величине од по 500м² који се налазе у згради „Монопола“.

Делатност Историјског архива у Смедереву у наредној години одвијаће се у складу са Законом о култури („Сл. Гласник РС“ бр.72/ 2009; 13/2016; 30/2016; 6/2020; 47/2021 и 78/2021); Законом о културним добрима („Службени гласник РС“ бр. 71 /1994; 52/2011-др.закон и 99/2011-др. закони, 6/2020- др. закон и 35/2021-др.закон); Законом о архивској грађи и архивској делатности („Службени гласник РС“ бр. 6/2020); Уредбом о јединственим техничко-технолошким захтевима и процедурама

за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала у електронском облику („Службени гласник РС“ бр. 107/2021); Правилником о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала („Службени гласник РС“ бр. 111/2021); Правилником о ближим мерама заштите архивске грађе („Службени гласник РС“ бр. 29/2021) и упуствима стручних органа Архива Србије као матичне установе и осталим прописима у области заштите архивске грађе, као и у складу са потребама стваралаца и ималаца архивске грађе на територији Града Смедерева.

Послови евидентирања стваралаца архивске грађе, стручног надзора над канцеларијским и архивским пословањем стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала, преузимања, сређивања, обраде, техничке заштите, коришћења и публиковања архивске грађе као и културно-просветне делатности и научне делатности одвијаће се сагласно потребама и просторним, техничким и финансијским могућностима Архива у 2026. години.

У приоритетне задатке убраја се и контрола активних стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала, усклађено и контролисано комисијско уништавање безвредног документарног материјала као и пружање стручне помоћи ствараоцима и имаоцима архивске грађе и документарног материјала од стране Архива.

Финансијска средства за обављање своје основне делатности Архив остварује на терет буџета града Смедерева и буџета Републике (кроз пројекте).

У Историјском архиву у Смедереву тренутно има шесторо запослених, од тога 3 запослена са ВСС (директор, један Организатор културних активности на неодређено време, један архивиста на одређено време), 1 запослен са ВС (виши архивски помоћник), 2 запослена са ССС (архивски помоћници).

СЛУЖБА ЗАШТИТЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ У ДЕПОУ

Архивска грађа се налази у депоу Историјског архива у Смедереву у Улици Краља Петра Првог број 2, у две просторије укупне површине око 300 м², као и у два депоа на првом и трећем спрату зграде Монопола, површине око 1000м², који је Архиву дат на коришћење од стране града Смедерева. Током 2026. године наставиће се са сређивањем архивске грађе.

Послови у архивском депоу састојаће се од: пријема архивске грађе преузете од стваралаца-ималаца, опреативног сређивања преузете грађе у прихватном депоу, издавању архивске грађе на сређивање, обраду и коришћење, истраживање архивске грађе у циљу издавања уверења, преписа и др., (а у циљу остваривања права из радног односа и регулисања имовинско-правних односа и друго), одржавање поретка фондова и збирки у депоу и његово усаглашавање са структурном шемом, вођење евиденције о корисницима, вођење евиденције о коришћеној архивској грађи из датих фондова, вођење евиденције о предузетим мерама техничке заштите и контроли услова у депоу.

Сређивање, обрада и коришћење архивске грађе обављаће се на фондовима и збиркама докумената који се налазе у Архиву, а у складу са усвојеним критеријумима: вредности и значај грађе, степену угрожености, години преузимања и захтева за њеним коришћењем. За фондове и збирке чија грађа буде у целини сређена урадиће се сумарни инвентар, а за обрађену архивску грађу(за фондове и делове фондова) урадиће се регистри.

У току 2026. године *архивисти* Историјског архива у Смедереву наставиће рад на обради Личног фонда Милана Јовановића Стоимировића, чије је сређивање започето. Приликом обраде овог фонда којег чине 15 кутија грађе обављаће се систематизација грађе фонда, формирање предмета, преглед архивске грађе и класификација односно разврставање на тематске целине, израда унутрашњих листа, паковање у архивске кутије, израда спољних обележја кутија, израда пописа кутија и отварање досијеа. По завршетку сређивања Личног фонда Милана Јовановића

Стоимировића планиран је почетак израде сумарног инвентара што ће представљати прво информативно средство Историјског архива у Смедереву.

Током 2026. године планирано је да архивисти наставе архивистичку обраду фонда *Изванредни комесаријат за обнову Смедерева*, тј. наставиће израду класификационог плана и методског упутства. Изванредни комесаријат за обнову Смедерева је најзначајнији фонд који се чува у Историјском архиву у Смедереву. Његову грађу чине документа која се тичу изградње и обнове порушених кућа и организације живота у граду након великог разарања насталог у експлозији муниције 5. јуна 1941.године. Динамика извршења ових послова зависиће од сложености архивске грађе фонда као и реализације других послова у Архиву.

У 2026. години смедеревски архив наставиће уношење података у информациони систем за архиве-Архис. Архис је јединствено софтверско решење за дигитализацију, управљање и чување архивске грађе и представља унапређење архивске делатности кроз примену савремених технологија у архивској струци. Најпре ће бити унети подаци из фонда Скупштине општине Смедерево тј. Градске управе, а потом Матичних књига и других фондова у зависности од њихове важности за кориснике и истраживаче.

За наредну 2026. годину планирано је окончање рада на обради Збирке разгледница и њена дигитализација. Такође, биће настављен рад на обради фотографија и негатива Збирке фотографија „Наш Глас“. У овом поступку садржај са негатива биће дигитализован и самим тим приступачнији корисницима. Савремени архивистички стандарди нарочито подразумевају предузимање мера и активности у погледу дигитализовања архивске грађе, које представљају како мере заштите исте, тако и претварање грађе у облике доступније потенцијалним истраживачима. Негативи ће бити похрањени у специјалне улошке за чување негатива, кутије и албуме ради трајног збрињавања.

Унутрашња служба Архива ће током 2026. године финализовати рад на обради дела примљене грађе ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала Градске управе Смедерево и наставиће оперативни рад на сређивању фонда Градског народног одбора. Истовремено, радићемо на проналажењу предмета физичких и правних лица и наставити рад са истраживачима.

КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА И НАУЧНА ДЕЛАТНОСТ

Историјски архив у Смедереву ће и током 2026. године наставити да се бави једним од значајних задатака струке, културно-просветном и научном делатношћу. Планирано је учешће у оквиру свих програма које организује Град Смедерево, који ће обухватити предавања и пригодне изложбе.

За почетак 2026. године у оквиру смедеревских Светосавских свечаности планирана је најавна и презентација истраживања за књигу о владарској породици Бранковић у страним архивима, односно преводи Повеља са средњовековног угарског језика које се тичу Смедерева и породице Бранковић. Књига ће изаћи у издању Историјског архива у Смедереву крајем 2026. године за Дан Града. У настојању да допринесе бољем познавању завичајне историје, а с обзиром на важност коју је Смедерево имало током 15. века за националну историју, Историјски архив ће током 2026. године кроз сарадњу са историчарем др Миланом Мицићем и проф. др Ференцом Неметом (чија је ужа специјалност хунгарологија) припремити публикацију која се односи на средњовековну историју Смедерева, нарочито у периоду владавине деспота Ђурђа Бранковића. Публикација се заснива на научним истраживањима писаних извора који се чувају у историјским архивима Мађарске. Поред научне анализе прикупљених материјала, публикација садржи и одговарајуће прилоге у виду историјских извора - факсимила одговарајућих докумената.

Током 2026. године биће настављана сарадња са основним и средњим школама којом ће бити обухваћено упознавање ученика са радом и делатношћу архива као и са његовим значајем и улогом коју има у друштву. Сарадња ће се одвијати кроз организовање радионица, предавања и посете ученика Архиву као једној од установа културе чија је делатност мање позната широј јавности.

Поводом обележавања Петојунске трагедије, дана када је експлодирала муниција у Смедеревској тврђави, 5. јуна 2025. године Историјски архив у Смедереву ће организовати адекватну изложбу сећања на трагични догађај који се дубоко урезао у колективну свест становника Смедерева. Намера Архива је да изложбом која ће бити

посвећена овој теми упозна јавност са размерама катастрофе која је задесила Смедрево 5. јуна 1941. године и подсети на страдале у овој трагедији.

Такође, за време трајања најзначајније градске привредно-туристичке манифестације, Смедеревске јесени, биће организована изложба посвећена наведеној манифестацији која одавно прелази локалне оквире.

У току 2026. године биће представљен Пројекат „Други живот“ за који су средства у износу од 800.000,00 динара добијена од стране Министарства културе у 2025. години. Пројекат представља дигиталну реконструкцију главног Градског трга Смедерева, са краја XIX односно почетка XX века, са посебним акцентом на моделовању тј. оживљавању (зграда попут Парохијског дома, зграде старе Општине, парка између зграде Начелства и садашње зграде Историјског архива), објеката и просторних целина које више не постоје. Кључни чинилац за дигиталну реконструкцију поменутог простора је архивска грађа из Збирке фотографија и Збирке разгледница која се чува у архивима. Ови сведоци тренутка омогућавају реконструкцију градског језгра са објектима и целинама које више не постоје. Садржај ове реконструкције биће доступан како у виртуелној стварности путем VR наочара тако и на онлајн платформи за оне који не могу посетити архив лично. Ова иновативна технологија појачава осећај простора, присутности али и представља напредан начин представљања изгубљеног наслеђа. Овакав приступ подиже свест о значају очувања културне баштине и обезбеђује већу доступност дигитализоване грађе.

Историјски архив ће у наредној години наставити са допуњавањем података на веб сајту и осталим интернет платформама, како би се широј јавности приближио рад и делатност Историјског архива.

*

У претходним годинима спроведена је ревизија књижног фонда, по свим правилима која библиотечка струка налаже, а у 2026. години наставиће се са уношењем библиографских јединица у АРХИС - јединствени архивски информациони систем. Библиотека ће током 2026. године имати и следеће активности у складу са својом делатношћу: издаваће архивску грађу, давати на увид матичне књиге (које су дигитализоване), давати књиге на коришћење и надзирати коришћење, настојати да

набави књиге, публикације, и појединачне докуменате и збирке и обави њихову обраду, инвентарисати набављене књиге током године ивршити евиденцију корисника књижног фонда. Намера Архива је да и у 2026. години настави са богаћењем књижног фонда читаонице, са акцентом на старој и реткој књизи и збрињавањем посебних издања, али и набавком актуелних издања стручних и научних часописа. Трудићемо се да до књига дођемо путем размене са другим установама и институцијама док ће се до одређеног дела доћи набавком.

СЛУЖБА ЗАШТИТЕ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ВАН АРХИВА

Планира се појачан обилазак стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала који раде и стварају архивску грађу и документарни материјал на територији Града Смедерева, ради утврђивања стања о начину евидентирања, класификовања, архивирања и чувања архивске грађе и документарног материјала, прикупљања података о променама у вези са архивском грађом, о условима смештаја и сређености. Вршиће се стручни надзор у поступку уништавања безвредног документарног материјала, по захтеву стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала.

Планира се континуирано преузимање архивске грађе Градске управе у архив на трајно чување, према темпу доспевања архивске грађе за преузимање. Такође се планира и преузимање архивске грађе од стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала који су у стечају или ликвидацији, а немају правног следбеника који би преузео архивску грађу. Током 2026. године планирано је да се у сарадњи са правним следбеницима припреми преузимање грађе Радничког Универзитета и Градске управе.

Спољна служба ће настојати да нађе начин да од стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала који имају зрелу архивску грађу ту архивску грађу сачувају до момента преузимања и да о њој брину на адекватан начин. У наредној години наставићемо са пружањем стручне помоћи ствараоцима и имаоцима архивске грађе и документарног материјала, по свим питањима у вези са архивском грађом и документарним материјалом.

Спољна служба архива ће, такође, вршити редовну контролу, односно стручни надзор над архивским пословањем ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала и налагати мере за отклањање недостатака. У том смислу, спољна служба архива ће давати сагласност на Листу категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања, по захтеву ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала као и на измене и допуне Листе. Такође, спољна служба ће наставити са праћењем позитивних законских прописа, у циљу обављања својих послова.

Као посебан задатак у наредном периоду, спољна служба планира испитивање услова и могућности за преузимање старе архивске грађе Железаре Смедерево доо, Смедерево, која се, већ неколико година уназад, чува у компанији Ајрон Маунтин (Iron Mountain) у Београду.

Заштита архивске грађе ван архива подразумева контролу, бригу, старање и стручну помоћ ствараоцима и имаоцима архивске грађе и документарног материјала. У оквиру тих делатности посебно осетљиву делатност представља трагање за архивском грађом ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала који су престали са радом, а архивску грађу нису предали архиву на чување, јер се таквој архивској грађи губи траг и бива незбринута или чак напуштена. Посебну пажњу спољна служба архива ће обратити на сваки траг о непознатој архивској грађи која се налази у поседу приватних лица, као и о архивској грађи створеној од стране физичких лица, као што су лични фондови и збирке и раритети. Спољна служба ће током 2026. године радити на идентификацији архивске грађе код нових стваралаца и код њих инсистирати на правилном устројству архивског пословања и нормативног уређења те делатности.

За 2026. годину спољна служба Историјског архива у Смедереву наставиће рад на употпуњавању и сређивању досијеа стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала, на физичком раздвајању угашених од активних регистратура ради лакшег сналажења и коришћења архиве спољне службе, формирању картотеке са свим релевантним подацима о ствараоцу и имаоцу архивске грађе и документарног материјала као и на регистровању примљених ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала у Централни регистар. 00

*

У складу са чињеницом да је архивска грађа која је у поседу Историјског архива у Смедереву проглашена културним добром од изузетног значаја и културним добром од великог значаја планирано је и побољшавање услова рада за запослене и странке као и смештаја грађе набавком одговарајуће опреме. Посебан фокус биће усмерен на сређивање и опремање простора који је Историјском архиву уступљен на коришћење у Улици Краља Петра Првог бр.2 где је и седиште архива.

директор

Историјског архива

Неда Мирић

Неда Мирић